

Mojster Bearzi nam je is Dunaja poslal nekaj svojih priliznih grebenov mnogoverstne gostósti, tanjkósti in fhirokósti de se taki, tudi take niske zene, na rokah nikdar sdelati ne dajo.

Prilizhnost in rasmerno navedenje tih grebenov raskladati, bi prostórá na listu permanjkalo, satorej popisfhemó sdaj famó to, kar je sa pervo nasnanje tega visoko dognaniga isdelka potreba.

Bearzovi grebéní niso s terstjenimi, ne s zhesfminovimi sobmi, ampak s jeklénimi in s mefingastimi navésani; niso famó sa snutek debéle, ampak tudi nar tanjši shidane, bombashaste, volnate in prejnate niti navedeni.

Te nam na ogled ali sa pokusfhnjo poslane grebéne raslózhi Bearzi po stopnjah vezhji ali manjši tanjkósti, takó: pod pervo stopnjo, ali Nr. 1. fhteje grebéne sa snutek in votek nar visfhi tanzhize; te imajo po tavshent sobov, fo tedaj po njegovim: dvajsetih pasém, to je 20 pavzov ali zol fhirjave, na vsak pavz mere je vbranih po 50 sobov; zéna je po 8 krajzerjev na vsak pasém. Raslózhek med nemfshko fhego in nafho domazho je leta, de pri naf fkosi in fkosi le 30 sobov na pasém fhtejejo, to méri okoli pol drusiga — do dveh pavzov pri slo gostó navedenih grebénih; Nemzi pa vsamejo en pavz (zol) sa pasém, naj jih bode sobov, v tisti meri, kolikor hozhe. Pri Bearzovih tanjkih grebénih gré na en pavz 50 do 72 sobov. Take tanjkósti domazhi grebéní s lesénimi sobmi nikdar ne bojo doségli.

Tako naprej po stopinjah visfhi ali manji tanjkósti ali redkósti fo sasnamvani Bearzovi grebéní; zéna rasse po primeri fhirjave in visokósti greben od 8 do 15 krajzerjev na vsaki nemfshki pasém, ali pavz.

Povabimo rokodelze, fosébnó pa grebenarje in tkavze, naj prideje ta lepi isdelek ogledovati, radi jim ga bomo vsaki dopoldan v pisarnizi z. k. kmetijske in rokodelske drushbe pokasali, kjer fhe vezh drusih podob kmetijskiga in rokodelskiga orodja nabiramo.

Tudi posamésni sobóvi na tablizo pripéti, fo tukaj viditi, kakorfihni se sa mnogoverstne grebéne na mafhinah isdelujejo; vsaka versta ima svojo zeno.

Lesfkoviz.

She en poglaviten sadershik rasdeljenja obzhinfkih pasfhinj in gojsdov.

Korist in potrebo, ktere bi slovenfkiga kmeta k rasdeljenju obzhinfkih pasfhinj in gojsdov pergannjati mogle, fo nam „Novize“ takó ozhitno raskasale, de jih vsak, kterimu fo sdrave ozhi in nepofhkodvane ufhesa dane, s drobtinizo moshgan fposnati samore. Ker pa rasun mnogih v nafhimu zhasopifu nasnanjenih sadershikov, ki s shelesnimi verigami slovenfkiga kmeta na stare navade perklenjeniga dershé, fhe drugi foverashniki temu obzhnokoristnimu prisadevanju nasprotvajo, naj mi bo perpuhfeno, vam fhe en poglaviten vsrok, sakaj se marsiktera fosefka sa delitvo obzhin ne smeni, ne koliko nasnaniti. Ne bojim se kmeta samere, ne vstafhim se foverashtva gostazha, ako vam odkroferzhno fhe neki sadershik rasglafim, ki umniga kmeta takó oflepuje, de lastnimu pridu, de obzhinfki potrebi, ozhi in ufhesa satifnuje.

Gostazhi in bajtarji, ali takó imenovani kajsharji se na neko, is perviga fkos dobroto premoshnih kmetov vpeljano, potem pa fkos navado ukorenineno staro pravizo operajo, po kteri jim je, bres de bi kako lastnino v fosefkini pasfhi in gosjdu

imeli, perpuhfeno, eno, dve ali zlo tri krave obzhinfki zhedi perdrushiti, in si is obzhinfkih gojsdov potrebnih derv sa svojo pezh in ognjifhe ufekati. Posebno radovoljni fo kmetje tistim bajtarjem in gostazham, kterih rokodela fosefka narbolj potrebuje, imenovano dobroto fkasali. Ako bi se po takih fosefkah po napeljevanju kmetijske drushbe obzhinfke pasfhe in gojsdi rasdeliti sazveli, bi kakor vsak lahko previdi taki gostazhi in bajtarji s vtimi svojimi dobrotnimi pravizami na fuho prifhli; bi mogli, ako bi po simi ubogiga Laponza in po leti divjiga Hotentota posnemati ne hotli, potrebne derva si kupiti, in koshe, ki bi na preterganih kravah visele, s kupljenim fenam nabafati. Pred bosf savoljo tega zherno lize Samorza vbelil, pred ofhtirja od prodaje kerfheniga vina odvadil, ko takiga k delitvi obzhinfkih pasfhinj in gojsdov pergovoril. Tudi se ti ni potreba prisadevati, gostazha ali bajtarja, ki se s tako pravizo baha, k radovoljnim rasdeljenju obzhin, per kterih ga kmetje le is milofsti terpé, nagovarjati, sakaj fam gosfpodar ima pravizo svoje premoshenje, naj bo she vdnarjih ali pa v semlji, po svoji previdnosti porabiti. Sato imajo tudi v takih fosefkah, ki fmo jih sgorej nasnanili, fami kmetje oblaf in pravizo, si obzhinfke pasfhe in gojsde, po svojih starih pravizah, po kterih se jim tudi gruntne davek naklada, rasdeliti. Tode, dokler se bo od 30 kmetov ene fosefke 5 svojimu krajázhu (shnidarju), 8 svojimu zhevljárju sameriti balo, dokler bo 10 kmetov med bajtarjem sváka (fhvogra), med gostazham seta ali tafta fkos take obzhnokoristne naredbe se pofhkodvati treflo, dokler bo 7 kmetov gorne, s desetmi kmeti sfodne vafi v vezhni pravdi shivelo, in dokler bodo drugi, nemarneshi bres vfiga unema sa lastni in obzhinfki korist navadni odgovor dajali: „jest se sa to rezh ne menim; naredite kakor hozhete; kakor bote sa-se, tako bote tudi sa-me naredili,“ — dokler bodo take smefhnjave kmetam na poti, tako dolgo ne bo nobena koristna naredba per kmetijah vpeljana, in nobena obzhinfka pasfha, noben obzhinfki gojsd rasdelena ne bota. Ako se pa s bratovfko ljubesnijo per taki delitvi v saderge priti bojite, rasdeliti obzhinfke pasfhe in gojsde, prodajte jih in ako zela fosefka pervoli, dajte pridnimu rokodelzu bres plazhila delesh, tode ne v lastnino, ampak le takó dolgo, dokler bode te dobrote vreden, ali pa savoljo starofsti tega pomozhka potreben. Potem, ko je fkos smert ali nerodno obnafhanje, kar bo per fosefknim sberalifhu nasnanjeno in rasfojeno, vshivavzu ta milofilivi vshitik odpadel, padejo imenovani deleshi vnovizh fosefki nasaj; in gotovo je, de se bo sopet dofti rokodelzov sa take pomozhke oglasilo, in de bo fosefka s pridnimi delovzi obilno prefkerbljena. Takó bote dobizhke, ki vam jih v „Novizah“ obetamo, fkos lastno fkuhfno zeniti samogli; tako si dobro imé poterdili, pod kterim tudi drugi naródi Slovenza posnajo. Joshef Demfher.

Moka is krompirja.

She vlani fmo povedali kako se moka is krompirja napravlja in tiste, kteri bodo s krompirjem to fkuhfno sforili, poprosili v Novizah nasnanje dati, kakó se jim je ta fkuhfna obnefla? Ker nam ni pa do sdaj nihzhe od tega kaj osnanil in ker baron Königsbrun v gradzkih in dunajfkih novizah to delo letaf savoljo dobre krompirjeve letine sopet priporozha, hozhemo tudi mi nafhe kmeto-

vavze k temu delu fhe enkrat nagovoriti. Imenovani baron terdi, de je ta moka s drugo smefhana, sa kruh prav dobra; tudi sa druge jedí fe da prav koriftno porabiti, kër veliko manj sabele in folí od druge moke potrebuje. V 9. listu lanfskih „Noviz“ je na tanjko raslosheno, kakó fe moka is krompirja dela; naj tedaj tifti, ki bi to poskufiti hotli; lanfke Novice v roke vsamejo.

Kakó na tirolskih planinah *prisadno vime* pri kravah (*ovčič* ali *sajovic* na vimenu) ozdravljajo.

V nemških novicah, ki jih c. k. kmetijska družba na Tirolskim na svitlo daja, smo brali, de po tirolskih planinah, kjer veliko govedine redé, posledno zdravilo nar bolj obrajtajo: Kakor hitro se namreč prisad na vimenu z oteklino in bolečinami prikaže, začnejo kravje vime večkrat na dan z gorko vodo zmivati in šterikrat čez dan po poliču mleka kravi v gobec vljivati, v kterim vselej polno žlico stolčeniga solitarja raztopé in to takó dolgo ravnajo, dokler prisad ne preneha; zraven tega tudi vsezkosi kravo lahko molzejo, de mleko v vimenu ne zastaja. To zdravilo se jim že dolgo časa takó dobro obnaša, de so vse druge sredstva opufili in se povsod z velikim pridam samo tega poprijeli. — Prav zlo nas veseli, de smo tudi mi našim kmetovavcam in gospodinjam ravno to ravnanje svetvali v poduku: „Od navadnih napak pri mleku“, ki smo ga lansko leto v Novicah razglasili. — Vrag naj ga vzame! nemorem se pri ti priložnosti zderžati, nekiga živinskiga vrača na Gorenskim očitno grajati, ki je uni dan prisadno vime z šilam bodel in po tem takim kravi še hujši bolezen napravil. Danes ga še ne bom po imenu povedal; — če ga bom pa še enkrat v taki bedarii zalezal, ga bom našim bravcam v „Novicah“ označil, de se ga bodo varvati vedili. Dr. Bleiweis.

Nekaj za kmetovavce.

(Zvediti, ktero deteljno seme je za setev dobro.) Nekaj deteljniga semena se dene na pleh, pod kteriga se goreča sveča postavi. Tisto zernje, ktero na razgretim plehu se ne zgane, ne bo kal pognalo, uno pa, ki po plehu skakljati začne, je za setev dobro.

(Krompir ohraniti,) de za živež dober ostane in de ne začne v shrambah kal poganjati, se mora od Svečana naprej vsaki dan premetovati; mnogoverstne skušnje učé, de je to nar bolji sredstvo, krompir do noviga dober ohraniti.

Beli Krajnci unkraj Kerke in Save od Kostanjevice do Jesenic.

Vzrok njih siromaštva; gospodarstvo, način življenja, poštenost, jezik in vraže.

Popotnik, od gorenskih lépih ravnin slovó vzemši, ne najde na svojim popotvanju po Dolen-skim nikjer nič njim enaciga, dokler v Šent-Jernej nedospéje. Sercé mu zaigra, ko mu se daljin vid po veliki ravnici proti Breščam odpre; slavički spomlad in po leti z veselím pétjem nasladujejo njegovo sercé, in nogradi od vsih platí mamijo na fe njega oči. Kakó lahko ga videž zapelja, de reče: O blaženi kraj, o presrečni ljudje, kteri pre-

bivajo tu! Ali ko dalje naprej gre, ga celó drugi počutki obidejo: na proti mu prihajajo revno oblečeni stanovniki, na kterih blédim obličju se néke žalosti poteze zapaziti dajejo; kočé ob cesti zagléda jako revne in majhine, ki fe z lepoto kraja ne malo nestrinjajo, in on spozná, de se je v svojim sodilu preváril. Iše vzrok tega nasprotja, in, ker zemljiša in družih okolišin ne pozna, ga že voha v lenobi ljudi. Od tod pride, de jih ptujci prezirajo in krivijo nemarnosti in nevednosti v gospodarstvu. Ako ravno se to popolnoma tajiti ne da, se vender spoznati mora, de so poleg nerodovitniga zemljiša še druge okolnosti, ki njih veliko siromašnost pomnožiti pomagajo, in dokler se te neumaknejo, bo gotovo stara péla.

Zemlja je tu takó zatégla, de pri oranju četveriti ni zadosti; od tod izvira smeh našiga soseda Hrovata, kader vidi, de sta pred četvero volov še dva konja uprežena. Po hribih letina redkokrat zadovolji: ko je suša vse zgori, deževje pa bërno (pèrft) razmoči in sabo odnese. Ko bi ti ljudje gnoja več imeli in to izprano peskato glino bolj obilno gnojili, bi se gotovo zemlja ukrotiti dala, in bi mučni trud z obilnejim plodam plačala; tode od kod gnoj vzeti? Travnikov ni tukej nobenih, zemljiša so grozno majhine, na občinskih stèrmih izpašincih (pašah) neraste drugo, ko slaba trava in resa.

Vinstvo veliko dela, truda in skerbi potrebuje: ubogi kmet mora že v jeseni začeti sekat kolje, in ker ga je še težko dobiti, ga mora drago plačati; kader kolji spomlád, mora železno štango imeti, de z njo poprej v lapor ljuknjo napravi, in potlej še le kol postavi; to pa gre kasno od rok. Vино ne rodi vsako leto, eno polno leto sledi več, ako ne popolnoma nerodovitnih, saj slabih lét. Premožnimu in bogatimu to neškodije, še le pomaga mu, de še bolj obogateti zamore, ker on kupi obilnost plodne letine, in je neproda prej, dokler vinu zbog slabiga leta cena ne poskoči. Na taki način se pomanjkanje nerodovitnih lét obilno namesti. Siromašni kmet nasproti mora vsaciga léta letino prodati, on mora tedaj nar bolji vino ob času obilnosti cenó dati, in kader zopet slabo leto nastopi, mora siromak stradati.

Poslopja na tlaških zemljiših, ker so majhine vrednosti, si ti ljudje delajo le slabe. Gotovo bi ptujic, zaglédavši te bajte, ne mislil, de so to kmetije, ampak de so tu osibeniki (gostači) naseljeni. Nič človeka tako ne skači, ko njih nevédo ravnanje z gnojem, ki so ga potrebni ko slepec gledanja; nekteri ga iz hleva izkidaniga pred ókna skladajo na solnce, de še to malo masti, ki jo v sebi ima, iz njega potegne; pri družih se gnojnica iz dvoriša naravnost v potok sceja; najdejo se tudi taki, kteri imajo na dvoriših take mlake, de po njih race ko po jézeri plavajo, in mislijo, bogvé, koliko si gnoja v tacih luzah napravijo.

Pri dveh kmetiških hišah, pa ne v tem kraji, sim zapazil take dvoriša, kakor jih naša letašna pratika imeti svetva: na velike vrata se pride v vežo, zadnje deržijo memo kuhinje na dvoriše, ki je med hišo in štalami, ktere vštric hiše zad stojé, in to vse je tako umno izpeljano, de solnce v prostorno dvoriše nikoli nepoluka. Gnoj izkidan leži v senci na sredi dvoriša, ki je malo uveznjeno. Menil sim to je za kmeta poslopje. Kdor je ta nauk od gnoja v pratiki natisniti dal, je pametno storil, kër si kmetje večidel pratiko kupijo; ali tudi na to vižo se našim ljudém pomagati nemore; ker brati neznajo, samo eniga imam, kteri k meni po novice prihaja. Šole ni tu